

BONUS

TER DISCUSSIE

Wat is de kern van verbeteren van beweegvaardigheid?

Met de invoering van de nieuwe conceptkerndoelen voor bewegingsonderwijs ontstaat er meer duidelijkheid over wat we leerlingen willen leren. Tegelijk roept juist die concretisering nieuwe vragen op. Dat geldt in het bijzonder voor kerndoel 38B/43B(*): het verbeteren van beweegvaardigheid. Wat verstaan we daar precies onder? Wanneer beweegt een leerling aantoonbaar beter – en wanneer gaat het eigenlijk over samen en betrokken bewegen? In een recente publicatie van SLO (Koekoek et al., 2025) wordt dit kerndoel verder uitgewerkt, onder andere in cyclisch leren in leerfasen met houding- en gedragsaspecten. Hoewel deze uitwerking waardevolle inzichten biedt in verschillen tussen leerlingen, verdwijnt een helder onderscheid van het domein Leren bewegen met de andere domeinen Samen bewegen en Betrokken bewegen. In dit artikel wordt deze uitwerking kritisch beschouwd. Doel is om scherper te krijgen wat de kern is van 'beter bewegen' en zo bij te dragen aan een gericht en betekenisvolle invulling van het bewegingsonderwijs. | Chris Hazelebach

(*) In het po geldt kerndoel 38, in onderbouw vo geldt kerndoel 43.

Er zijn drie domeinen met kerndoelen: leren bewegen, samen bewegen en betrokken bewegen (SLO, 2025). SLO heeft over deze kerndoelen verschillende artikelen geschreven. Opvallend is de uitwerking van het kerndoel Leren bewegen. Dit kerndoel luidt: 'de leerling ontwikkelt zich in het bewegen'. Dit kerndoel is zo algemeen dat ook zonder onderwijs, elk gezond kind hieraan voldoet. Gelukkig is elk kerndoel verder uitgewerkt in subdoelen. Voor het kerndoel 38/43 Leren bewegen zijn dat:

- A Deelnemen aan bewegen
- B Verbeteren van beweegvaardigheid
- C Beweegactiviteit passend maken

Deze drie subdoelen worden weer uitgewerkt in drie doelzinnen:

- A De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uitlopende beweegthema's.
- B De leerling verbetert de beweegvaardigheid.
- C De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.

Deze zinnen geven al een concreter beeld van wat de leerlingen in het onderwijs gaan leren. Kerndoel 38A is in de wettekst zelfs concreet uitgewerkt in het benoemen van veertien beweegthema's. Deze beweegthema's komen bijna overeen met de leerlijnen uit het Basisdocument bewegingsonderwijs in het basisonderwijs (Mooij et al., 2011). Het is een grote winst dat deze ordening nu in de wettekst staat en ook op gaat voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit subdoel 38A zorgt ervoor dat alle kinderen leren deelnemen aan een breed pallet van beweegactiviteiten die kenmerkend is voor onze beweegcultuur. De verwachting is dat de vakwereld dit kerndoel 38A wel goed kan uitvoeren.

Interessant zijn de twee andere subdoelen die meer verdieping geven over wat er precies bewegend geleerd kan worden. Dit artikel richt zich alleen op kerndoel 38B, verbeteren van beweegvaardigheid, omdat de uitwerking van dit subdoel door een schrijfgroep van SLO (Koekoek et al., 2025) opvallend anders is dan was verwacht.

De uitwerking van 'verbeteren beweegvaardigheid' door SLO

SLO heeft in LO Magazine dit subdoel uitvoerig verder uitgewerkt (Koekoek et al., 2025). Zij maken daarbij gebruik van de wettelijk tekst waarin dit subdoel wordt verduidelijkt met de volgende 'het gaat hierbij om'-zinnen:

- aangaan van beweeguitdagingen;
- zoeken naar oplossingen wanneer het bewegen niet regelmatig lukt;
- controle houden wanneer het bewegen regelmatig lukt;
- experimenteren met complexe beweegactiviteiten;
- inzicht tonen in de bedoeling en uitvoering van beweegactiviteiten.

De eerste vier zinnen worden in het SLO-artikel verder uitgewerkt als een

Tabel 1 Voorbeelduitwerking: samenhang tussen aspecten van KD2, leersituaties en wat de leerling laat zien (Koekoek et al., 2025)(*)

Aspecten in het kerndoel	Leersituatie	Wat laat de leerling zien?
...		
Blijven zoeken naar oplossingen wanneer het bewegen niet direct en stabiel lukt.	De beweegactiviteit is moeilijk oplosbaar. Het bewegen mislukt eerder dan dat er succes wordt beleefd.	• De leerling kan ondanks tegenslag toch steeds opnieuw motivatie vinden om te zoeken naar oplossingen. • De leerling vraagt de docent naar tips om de beweeguitdaging te kunnen oplossen. • De leerling kan eigen onvermogen verdragen zonder het zoeken naar beweegoplossingen op te geven. • De leerling zet bewust een stap terug door opnieuw te beginnen met eenvoudige oplossingen.
...		

(*) Voor de volledige tabel zie het artikel *Kerndoel 2: Verbeteren van de beweegvaardigheid (3)* in LO Magazine 5, 2025, pp. 42-46.

theorie van de leerfasen. Deze theorie heeft verwantschap met de niveauiduidingen uit het basisdocument, waarin de verschillende uitvoeringswijzen van een specifieke activiteit worden toegelicht. Er zijn verschillen tussen de leerfasen en de niveauiduidingen. De winst van deze uitwerking is dat in het kerndoel 38B oog is voor de verschillen tussen bewegers. Niet iedereen beweegt op dezelfde wijze en dat is onder andere herkenbaar in de leerfase waar het kind in zit.

Wat verbazing oproept in het SLO-artikel zijn niet de leerfasen, maar de uitwerking van de leerfasen, zie een voorbeelduitwerking in tabel 1 (Koekoek et al., 2025). In het basisdocument zijn de niveaubeschrijvingen gekoppeld aan een concrete activiteit, want een beweger kan bij voetballen anders functioneren dan bij hockey. De uitwerking van de leerfasen zijn heel algemeen geformuleerd (activiteitsloos). Bijvoorbeeld in het overzichtsschema van de leerfasen staat onder het kopje 'wat laat de leerling

zien' de zin: 'de leerling vraagt de docent naar tips om de beweeguitdaging te kunnen oplossen'. Dit leerdoel, leren 'vragen om een tip', is zeker een belangrijk leerdoel, wat helpend kan zijn om de beweegvaardigheid te verbeteren, maar is op zichzelf nog geen verbetering van de beweegvaardigheid.

Bijna alle zinnen in het overzichtsschema van de leerfasen zijn algemeen geformuleerd. Dit soort algemene leerdoelen gelden ook voor alle andere leergebieden en is niet vakspecifiek. Ze lijken op een soort algemene leervaardigheden, die door onderwijskundigen vaak gebruikt worden. Mogelijk dat dit soort leerdoelen wel passen bij het derde kerndoel 'betrokken bewegen'. Een kind dat om een tip vraagt toont betrokkenheid bij het bewegen en een betere betrokkenheid, maakt de kans op betere beweegvaardigheden groter, maar is niet hetzelfde.

Wat is het probleem van de SLO-uitwerking?

Het probleem van de SLO-uitwerking van dit subdoel is dat de leerkracht geen concreet beeld krijgt van wat een betere beweegvaardigheid is. Bijvoorbeeld de zin 'de leerling kan eigen onvermogen verdragen zonder het zoeken naar beweegoplossingen

De uitwerking van 38A is anders dan was verwacht

op te geven' geeft geen informatie over hoe de beweging beweegt. Benieuwd of de lezer kan inschatten bij welke leerfase deze zin past. Nogmaals de zinnen zijn geen 'onzinnen', maar ze passen niet bij dit kerndoel en mogelijk wel bij het kerndoel 40/45 uit het domein betrokken bewegen.

Het probleem heeft verschillende oorzaken die hieronder kort worden benoemd.

1 Het onderscheid tussen de kerndoelen

De drie domeinen, leren, samen en betrokken bewegen, zijn onderwijskundige/didactische onderscheidingen die in de praktijk altijd van elkaar afhankelijk zijn. Biesta (2015) gebruikt vergelijkbare doeldomeinen en stelt dat ze elkaar kunnen ondersteunen maar ook tegenwerken. De onderscheiding zorgt voor een didactisch overzicht, zodat de leerkracht beter weet welk soort leerdoel meer of minder accent kan krijgen in de les. De samenhang tussen de drie onderscheiden kerndoelen/gebieden maakt het voor een onderwijskundige/didacticus lastig om ze apart op een concrete wijze uit te werken. Het risico is groot dat een specifiek leerdoel van een bepaald kerndoel/domein stiekem een ander kerndoel binnen sluipt. Dat is in het artikel van SLO waarschijnlijk gebeurd. De taak van de onderwijskundige/didacticus is om de leerdoelen helder te onderscheiden en de taak van de leerkracht is om ze in de praktijk te mixen.

2 De titel van het domein 'leren bewegen'

Door de keuze voor de titel 'leren bewegen' (KD38/43) kan het idee ontstaan dat er alleen maar in dit kerndoel geleerd wordt. Dat is natuurlijk onjuist,

want ook bij de andere kendoelen gaat het erom dat kinderen leren. Bovendien kunnen kinderen door beter samen te bewegen (KD39/44) misschien ook beter leren bewegen. Hierboven is dit probleem al aangegeven, maar door de titel 'leren bewegen' bestaat de kans dat allerlei 'leerdoelen' naar dit kerndoel verhuizen.

3 De term beweegvaardigheid

In de wettelijke tekst van de kerndoelen worden allerlei beweegbegrippen gebruikt. Het woord beweegvaardigheid komt in die tekst maar één keer voor in de doelzin, maar in de uitwerking niet. Dit is opvallend omdat het begrip beweegactiviteit veel vaker gebruikt wordt en niet gekozen is voor de zin 'de leerling verbetert de deelname aan de beweegactiviteit'. Voor de opstellers van de kerndoelen is er dus een verschil tussen een beweegactiviteit en een beweegvaardigheid. In de begrippenlijst van de kerndoelen staat de volgende omschrijving van een beweegactiviteit: 'Een activiteit waarin het bewegen centraal staat'. Bij het begrip bewegen staat: 'Het oplossen van beweeguitdagingen in beweegactiviteiten'. En het begrip beweegvaardigheid: 'De mate waarin een leerling in staat is een beweeguitdaging aan te gaan en op te lossen'. Eenvoudig vertaald is volgens SLO een beweegactiviteit; het oplossen van een beweeguitdaging en een beweegvaardigheid 'de maat' voor de oplossing.

De kerndoelentekst is een knap compromis tussen allerlei visies op het gebied 'bewegen en sport'. In zo'n compromis wordt gebruikgemaakt van allerlei begrippen uit verschillende visies, zodat iedereen zich er wel in kan vinden. Het nadeel is dat er met betrekking tot de gebruikte

begrippen veel verwarring kan ontstaan. Historisch gezien werd er vroeger vooral over vaardigheden gesproken, daarna heeft Jan Tamboer (zie de artikelenreeks in LO Magazine over JT) geprobeerd daar beweeghandelingen van te maken en nu wordt de term beweegactiviteiten het vaakst gebruikt. De vraag is of het verschil dat SLO maakt tussen beweegactiviteit en beweegvaardigheid helder genoeg is om het concreet uit te werken. Bijvoorbeeld een tikspel is een beweegactiviteit met een bepaalde beweeguitdaging en geen beweegvaardigheid. Maar is het zien van vrije afspeellijnen een beweegactiviteit of een beweegvaardigheid? Het is voor didactici interessant om dit taalprobleem op te lossen, voor de leerkracht zal het weinig uitmaken.

4 Leerfase of beweegniveau

Een ander probleem is de keuze voor de term leerfasen in plaats van beweegniveaus. Andere leergebieden, zoals rekenen en taal, maken gebruik van niveauiduidingen die een rol spelen bij het verwijzen naar

Is het zien van vrije afspeellijnen een beweegactiviteit of een beweegvaardigheid?

het voortgezet onderwijs. Daarop is veel kritiek omdat ze vaak gebruikt worden als een soort slotconclusie over wat een kind kan. In het basisdocument wordt dit niet gedaan, daar gaan de niveauiduidingen niet over het kind, maar over de uitvoeringswijze van de activiteit. Die uitvoeringswijze kan bij elke poging anders zijn. De bedoeling van de niveauiduiding in het basisdocument is dat op grond van de uitvoeringswijze de leerkracht een keuze kan maken uit verschillende leerhulpvormen. De term leerfase verwijst meer naar 'leren' dan naar 'bewegen'. Het gevaar is dan dat er meer naar het leergedrag gekeken wordt dan naar de uitvoeringswijze. Opnieuw een interessant taalprobleem voor didactici.

Waar ligt een oplossing?

De komende vijf à tien jaar hebben we te maken met deze kerndoelen en die bieden goede kansen om het beweegonderwijs verder te ontwikkelen. Hiervoor is het wenselijk dat er een betere invulling komt van het subdoel 38B 'verbeteren van de beweegvaardigheid'. Dit begint met het onderscheiden van 38B met de twee andere kerndoelen.

Wat hoort bij het domein Samen bewegen? Bijvoorbeeld de zin 'De leerling staat hulp toe van een medeleerling om de beweegtaak op te lossen' bij het domein Leren bewegen in het overzichtsschema (Koekoek et al., 2025) past beter bij het domein Samen bewegen.

Hierboven is al opgemerkt dat de meeste zinnen beter passen bij het domein Betrokken bewegen, bijvoorbeeld de zin: 'De leerling toont doorzettingsvermogen om een beweegactiviteit steeds beter op te lossen'. Doorzettingsvermogen is niet de kern van een beweegvaardigheid, het is een persoonlijke kernkwaliteit (Korthagen, 2026) die behulpzaam kan zijn om een betere beweger te worden, maar ook een verhindering kan zijn.

Er zijn andere 'vermogens' die wel specifiek gericht zijn op het bewegen en die mogelijk handvaten kunnen geven voor een nadere

uitwerking van het subdoel 'het verbeteren van de beweegvaardigheid'. Het athletic skills model (ASM) gebruikt zeven coördinatieve vermogens die gaan over de besturing van het motorische systeem. Een andere detaillering van het bewegen is te vinden in de theorie over tijd, tempo en richting (Hazelebach, 2019). De vraag is of er beweegdidactici zijn die willen meedenken over een betere invulling van dit sub-kerndoel.

Zie over dit onderwerp de podcast van Erik Hein met Chris Hazelebach. Scan of klik [hier](#) naar de podcast

Bronnen

Scan [hier](#) naar de bronnen

Contact

ca.hazelebach@planet.nl

Chris Hazelebach was vakleerkracht basisonderwijs en opleidingsdocent aan de Calo Windesheim

Foto's

Femke Rikkink (Samen Bewegen Regelen)

Kernwoorden

kerndoelen bewegen en sport, beweegvaardigheid, beweegactiviteit, beweeguitdaging